

Wysoki Sejmie!

Na 32 posiedzeniu sesji sejmowej w roku 1868. uchwaliła była Wysoka Izba projekt do ustawy o nadzorach szkolnych, w którym, korzystając z postanowień §§. 10. i 12. ustawy państwowej z dnia 25. maja 1868. zaprowadziła okręgi szkolne i Rady szkolne okręgowe zupełnie odmienne od okręgów i Rad projektowanych w pierwotnym przedłożeniu rządowym. Okoliczność ta, w której ówczesny p. Komisarz rządowy upatrywał dążność do wykluczenia wpływu władz Państwa na sprawy szkolne, stała się powodem odmówienia najwyższej sankcyi wzmiankowanemu projektowi.

Sprawa nadzorów szkolnych przysła więc powtórnie na porządek dzienny Wysokiej Izby na posiedzeniach z dnia 6 i 8 listopada 1869. Uchwalono nowy projekt do ustawy, w którym uwzględniając powody odmówienia sankcyi, zaprojektowano większą ilość okręgów szkolnych i zawarowano wpływ władz państwowych na szkoły przez wprowadzenie delegata władzy politycznej w skład Rady szkolnej okręgowej. Zmiany te jednak nie wydały się Rządowi dostatecznymi: upatrywano w nich jeszcze ciągle niezgodność z ustawą z dnia 25. maja 1868, w skutek czego najwyższa sankcyja i temu projektowi udzieloną nie została.

W odezwie z dnia 3. września 1870. l. 4.893/pr., którą Prezydium c. k. Namiestnictwa o odmówieniu sankcyi Wydział krajowy uwiadamia, nadmieniono równocześnie iż J. E. Minister Wyznań i Oświecenia oświadczył się z gotowością poczynienia odpowiednich zarządzeń prowizorycznych, ażeby sprawa nadzoru nad szkołami mogła choć w drodze administracyjnej być załatwioną. Jakoż w istocie, uwzględniając projekt przedłożony sobie przez Radę szkolną krajową, wydał p. Minister Wyznań i Oświecenia pod dniem 1. grudnia 1870. rozporządzenie, opierające się na najwyższym postanowieniu z dnia 28. listopada 1870., którem prowizorycznie władze nadzorcze nad szkołami ludowymi zostały ustanowione.

Wzmiankowane rozporządzenie nie różni się w przeważnej części paragrafów od sejmowego projektu: uwzględniło nawet projekt sejmowy w zasadniczym punkcie podziału kraju na dwadzieścia okręgów szkolnych, i w innym, bardzo ważnym, który oddzielnych inspektorów okręgowych ustanawia, nie poszło jednakże za projektem sejmowym pod względem składu Rad szkolnych okręgowych. Podczas, gdy Wysoka Izba w swoim projekcie (§. 24.) postawiła Radę szkolną okręgową pod przewodnictwem Prezesa przez Radę szkolną mianowanego, oznacza rozporządzenie (§. 22.) wyraźnie starostę powiatowego, jako przewodniczącego Rady. Łącznie z tem postanowieniem mieści się jednakże przynajmniej jeden, od pierwotnego projektu rządowego korzystniejszy i choć w części niezawisłość władz szkolnych warunkujący dodatek, ten mianowicie, iż zastępcę przewodniczącego Rady nie mianuje już starosta, lecz wybiera go cała Rada szkolna okręgowa ze swego grona.

Z tem rozporządzeniem ministeryalnym, które Rada szkolna krajowa w życie wprowadziła, liczył się Wydział krajowy, wygotuwując projekt do ustawy, który na posiedzeniu z dnia 15. Września zeszłego roku Wysockiej Izbie do uchwalenia przedłożył, i który obecnie, prawie bez zmian, ponownie przedkłada. Widząc mianowicie, iż spór z Rządem co do właściwych granic wpływu władz politycznych na szkoły już dwukrotnie spełził na niczem, nie uznał Wydział krajowy za rzecz praktyczną, ów dla Rządu najważniejszy punkt jeszcze raz w teje samej przedłożyć formie, w jaką go ostatni projekt sejmowy był ujął, i z konieczności zadowolili się tylko tym dodatkiem, o zastępcy przewodniczącego, o którym wyżej jest mowa.

Co do okręgowych inspektorów szkolnych, przedkłada Wydział krajowy w swoim projekcie paragraf niemal tej samej treści (§. 36.) co odnośny paragraf ostatniego projektu sejmowego, przyczem oznajmia, iż nie może się zgodzić na zapatrywanie Rządu, ażeby ten paragraf stał w sprzeczności z ustawą z dnia 26. marca 1869. Ani ustawa z dnia 25. maja 1868., ani dopiero co wzmiankowana ustawa nie orzekają nic o tem, czy inspektor szkolny okręgowy ma być urzędnikiem samoistnym, czy tylko nauczycielem, któremu poboczne pełnienie czynności inspektorskich ma być powierzone.

O ile zresztą ustawa z d. 26. marca 1869 wysokość dyet dla inspektorów szkolnych okręgowych do 400 złr. w. a. ogranicza, o tyle odnośny paragraf naszego projektu nie stoi z nią w sprzeczności, a nie sprzeciwia się jej również orzekając o wysokości właściwej płacy dlatego, że o właściwych (funkcyjnych) płacach inspektorów w ustawie z dnia 26. marca 1869. wcale nie ma mowy.

Wzgląd na inspektorów szkolnych okręgowych i na prowizoryczne zarządzenie w tej mierze jest niemal najważniejszym powodem, dla którego w interesie dobra szkół sprawę o nadzorach szkolnych w drodze ustawodawczej załatwić wypada. Na podstawie rozporządzenia z dnia 1. grudnia 1870. mianowano już inspektorów, lecz inspektorowie ci, wzięci przeważnie z rzędu nauczycieli nie opróżnili jeszcze stanowczo swych nauczycielskich posad, bo tylko tymczasowo obowiązki inspektorskie pełnią. Dla szkół jest to wielce niedogodne, bo posady dyrektorów i profesorów po dzisiejszych inspektorach nie mogą być stale obsadzone, i tylko przez tymczasowych zastępców są zajęte, dla inspektorów zaś samych także niemiłe, bo i pozycyę i dochody ich czyni niepewnymi. Dopiero więc ustawa położyć może koniec temu niedogodnemu ze wszech miar prowizoryum.

Wydział krajowy zwraca w końcu uwagę Wysockiej Izby i na tę okoliczność, że w projekcie przedłożonym (§§. 9. i 27.) rozszerzono zakres czynności Rad szkolnych miejscowych i okręgowych wyraźnie i na sprawy konkurencyi szkolnej i że dalej (§. 42.) zaprojektowano także zniesienie oddzielnych komitetów konkurencyjnych. Powody, na których się w tej mierze Wydział krajowy oparł, są następujące:

W roku 1866., gdy ustawa o konkurencyi szkolnej była uchwaloną, panował w kraju najopłakańszy nieład pod względem ustawodawstwa szkolnego. Zlepek kodexu szkolnego z roku 1805. i całego szeregu rozporządzeń byłej nadwornej Komisji Edukacyjnej i Ministrów Oświecenia, znany pod nazwą politycznej ustawy szkolnej, nie przyczyniła się zaiste do wprowadzenia porządku. Postanowienia przestarzałe, sprzeciwiające się postanowieniom innych ustaw, i wewnętrzne sprzeczności samejże politycznej ustawy szkolnej, doprowadzały sprawy szkolne do zawikłań, którym należało raz koniec położyć. Ponieważ zaś ekonomiczne stosunki szkoły, obowiązki wypływające z prawa patronatu, utrzymanie i opalanie budynku szkolnego itp, najwięcej powodu do zawikłań nastrecały, przeto Wysoki Sejm zamierzał je usunąć ustawą o konkurencyi szkolnej z dnia 12. sierpnia 1866.

Bezpośredni powód do projektu rządowego z r. 1863. w przedmiocie konkurencyi szkolnej dała ta okoliczność, że postanowienia politycznej ustawy szkolnej co do patronatu szkolnego, gruntu pod szkołę, budynku i opadu szkoły, opierały się na stosunkach poddańczych, i już od roku 1848. zasadniczej wymagały zmiany; wzmiankowany projekt ograniczył się też jedynie do uregulowania konkurencyi względem pokrycia kosztów na umieszczenie szkoły ludowej i do zniesienia patronatu, o ile on się na ustawie zasadzał. Uregulowania dotacyi nauczycielskiej, która także w drodze konkurencyjnej jest ponoszona, tam, gdzie więcej gmin do jednej szkoły należy, nie objęto ani projektem rządowym, ani uchwaloną następnie ustawą.

Z dyskusji, która w tym przedmiocie na posiedzeniu sejmowym z dnia 25. kwietnia 1866. była przeprowadzoną, w przemówieniach i poprawkach niektórych posłów przebija się mniemanie, że ustawa konkurencyjna ma uregulować sposób pokrywania w wszystkich wydatków połączonych z utrzymaniem szkoły, a zatem i dotacyi nauczyciela. Podobne mniemanie mogło się wytworzyć z tego powodu, że ustawa z 12. sierpnia 1866. wciągnęła w swe paragrafy pewne postanowienia co do prezentowania nauczyciela, że wreszcie w §. 7. mówi „o wydatkach na szkołę ludową, urządzoną według przepisów,“ nie wyłączając z tych wydatków wyraźnie najważniejszego t. j. dotacyi nauczycielskiej.

Po wprowadzeniu w życie ustawy konkurencyjnej, przeniosło się to mniemanie z Izby poselskiej także do publiczności, a w szczególności do władz administracyjnych i samychże tworzących się komitetów szkolnych. Tem łatwiej zaś mogło się to stać, gdyż w razie nieobjęcia spraw dotacyi nauczycielskiej w zakres swych czynności pozostawał komitetom nadzwyczaj mały zakres działania.

Projekt rządowy z r. 1863., a następnie projekt komisji sejmowej, miał ciągle na oku przepisy ustawy politycznej szkolnej i rozporządzenie Ministra z dnia 15. grudnia 1848. co do opalu szkoły, tj. miał na okn literę przepisów; tymczasem od roku 1848., pomimo braku pisanych praw, widziała się i ludność, i władze wykonawcze zniewolonemi, do zmieniania tych ekonomicznych stosunków szkoły, które były w związku z prawami i obowiązkami wypływającymi z poddaństwa. Otóż biorąc powód z paragrafów zawartych w rozdziale X. politycznej ustawy szkolnej, które normują spisywanie fasyj szkolnych i zabezpieczanie dochodów nauczyciela, spisywano w każdej niemal szkole akt fundacyjny czyli erekcyjny, którym obejmowano już nie tylko dochody nauczyciela, ale także obowiązki utrzymywania i opalania budynku szkolnego, urządzenia wewnętrznego szkoły itp., które paragrafy rozdziału XIX. politycznej ustawy szkolnej na patrona z góry były nałożone, i rozdzielano je to na gminy, to na obszary dworskie, to na plebanów itp. wedle protokolarnych deklaracyj, które składały strony przy traktowaniu sprawy.

Tym sposobem stało się, że w chwili, gdy ustawa konkurencyjna przysłała do skutku, rzadko już tylko opierały się ekonomiczne stosunki szkoły na wypływającym z ustawy patronacie, lecz przeważnie były już specjalnemi aktami erekcyjnymi uregulowane. Ta więc regulacya na nowej podstawie, która mogła być dostarczyć wiele czynności komitetom konkurencyjnym, wyłączoną już była faktycznie z ich zakresu, a pozostało tylko dalsze prowadzenie rzeczy w razie budowy nowej szkoły lub naprawy, utrzymania, najmu i opalu istniejącej.

Lecz znalazła się czynność inna, niezbędna, a z ustawą konkurencyjną nie bardzo zgodna. Ponieważ bowiem we wzmiankowanych aktach erekcyjnych tak dotacya nauczyciela, jak i ekonomiczne potrzeby utrzymania szkoły bez różnicy obok siebie są traktowane, więc i komitety konkurencyjne, opierając się na aktach erekcyjnych, i mając do nadzorowania konkurencyjnymi aktami temi określoną, pociągnęły w zakres swych czynności także bez wyboru tak utrzymanie szkoły jak i nauczyciela. — Ze względów praktycznych nie ma nic przeciw tej uzurpacyi do zarzucenia; jednakowoż nie może być rzeczą obojętną najprzód to, że ustawa błędnie jest wykonywana, a powtóre, że gdyby ją w całej ścisłości wykonywano, toby potrzeba zostawić na uboczu i bez opieki bardzo ważną część konkurencyi szkolnej, tyczącej się dotacyi nauczyciela.

Otóż temu zamieszaniu pragnąłby Wydział krajowy zaradzić, proponując przeniesienie czynności konkurencyjnych na Rady szkolne miejscowe, które i tak rozporządzeniem ministeryalnem z dnia 1. grudnia 1870. cały nadzór ekonomiczny nad szkołą mają sobie oddany. Gdyby komitety konkurencyjne obok Rad szkolnych miejscowych pozostawiono, musiałyby przyjść do ciągłych sporów o kompetencję między obydwojema temi władzami, a że każda z nich ma dwie różne instancje nad sobą, do którychby się odwoływano, więc sprawy ekonomiczne szkół bardzoby się zwlekały i szkoła dla wielkiej ilości opiekunów byłaby bez wszelkiej opieki.

Nie pozostaje więc nic innego, jak komitety konkurencyjne znieść i przenieść ich czynności na Rady szkolne miejscowe. Podobny stan rzeczy zastały także ustawy o nadzorach szkolnych w Salzburgu i Styryi

(z dnia 8. lutego 1869.) i obie przekazały Radom szkolnym miejscowym czynności byłych komitetów konkurencyjnych.

Wyłuszczywszy w powyższym wywodzie najważniejsze punkta i zmiany załączonego % projektu, pozwala sobie Wydział krajowy podnieść jeszcze raz potrzebę rychłego uchwalenia ustawy o nadzorach szkolnych. Krótkość sesji i nawet innych spraw, nie dozwoliły Wysokiej Izbie w roku zeszłym wziąć pod obrady przedłożonego naówczas projektu. Wydział krajowy ma nadzieję, że w roku bieżącym nie przeszkodzi nic Wysokiemu Sejmowi w załatwieniu tój naglącej sprawy szkolnej, porusza ją więc ponownie i wnosi:

Wysoki Sejm raczy załączyć projekt do ustawy uchwalić.

We Lwowie dnia 19. Kwietnia 1872.

Przewodniczący i sprawozdawca:

Oktaw Pietruski.

U s t a w a

z dnia

o władzach nadzorczych dla szkół ludowych.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

T y t u ł I.

Rada szkolna miejscowa.

§. 1.

Szkoły ludowe, utrzymywane w całości lub częściowo z funduszków Państwa, kraju, powiatu, lub gminy, zostają pod nadzorem Rad szkolnych miejscowych.

§. 2.

Nadzór nad jedną lub kilku szkołami w jednej miejscowości może wykonywać jedna Rada szkolna miejscowa.

Rada szkolna okręgowa może utworzyć dla szkół kilku gmin jedną Radę szkolną miejscową.

§. 3.

Rada szkolna miejscowa składa się z reprezentantów kościoła, szkoły i gminy. Osoba, mająca prawo prezentowania nauczyciela i właściciel obszaru dworskiego, jeśli przynajmniej w jednej dziesiątej części przyczynia się do corocznych zwyczajnych wydatków na utrzymanie szkoły i nauczyciela, mają prawo wstąpić jako członkowie do Rady szkolnej miejscowej, i brać udział w obradach z prawem głosowania, czy to osobiście, czy przez swych zastępców.

§. 4.

Reprezentantami kościoła w Radzie szkolnej miejscowej są duszpasterzy młodzieży szkolnej.

Gdzie się znajduje dwóch lub więcej duszpasterzy tego samego wyznania, tam wyższa władza kościelna wyznacza tego, który ma być członkiem Rady szkolnej miejscowej.

W celu strzeżenia religijnych interesów młodzieży izraelskiej, wstępuje do Rady szkolnej miejscowej reprezentant, wyznaczony przez zwierzchność konfesyjną.

§. 5.

Przewodnik szkoły jest jej reprezentantem w Radzie szkolnej miejscowej (nauczyciel szkoły, a w razie gdy w tej samej szkole jest kilku nauczycieli, dyrektor lub pierwszy nauczyciel).

W razie, gdy kilka szkół podlega Radzie szkolnej miejscowej, to wstępuje do niej jako członek przewodniczący szkoły najwyższej co do stopnia, albo jeżeli szkoły są tego samego stopnia, przewodniczący najstarszy w służbie.

Przewodniczący innych szkół biorą wszakże udział w obradach, dotyczących się ich szkół z głosem doradczym.

§. 6.

Reprezentantów gminy wybiera do Rady szkolnej miejscowej reprezentacja gminna; w razie zaś, gdy do tej samej szkoły należy gmin więcej, w całości lub częściowo, wybiera ich zgromadzenie wszystkich reprezentacji gminnych, które w tej Radzie szkolnej miejscowej udział brać mają, zwołane przez naczelnika gminy, w której jest szkoła, i pod jego przewodnictwem.

Reprezentantów gminy lub gmin w Radzie szkolnej miejscowej może być najmniej dwóch, najwięcej pięciu. Ilość ich oznacza Rada szkolna okręgowa z uwagą na to, by każde wyznaczenie miało swego reprezentanta w Radzie szkolnej miejscowej. Oprócz członków Rady szkolnej miejscowej, wybiera także reprezentacja gminna dwóch ich zastępców.

Wybór dokonywa się absolutną większością głosów na lat sześć. Po trzech latach wszakże ustępuje z Rady szkolnej miejscowej połowa reprezentantów gminy, a jeżeli liczba ich jest nieparzystą, większa połowa. Wybór ponowny jest dozwolony.

§. 7.

Wybrany do Rady szkolnej miejscowej może być każdy, komu służy też samo prawo względem jednej z reprezentacji tych gmin, które przydzielono do szkoły. Utrata prawa wyborczego pociąga za sobą wykluczenie z Rady szkolnej miejscowej.

Od obowiązku przyjęcia wyboru do Rady szkolnej miejscowej może uchylić się tylko ten, komu służy to prawo względem wyboru reprezentacji gminnej, albo kto przez przeciąg ostatnich sześciu lat był członkiem Rady szkolnej miejscowej. Za nieusprawiedliwione nieprzyjęcie wyboru karze Rada szkolna okręgowa grzywnami od 20 do 100 złr., któreto grzywny użyte być mają na cele szkolne.

§. 8.

Reprezentacja gminy może za zezwoleniem Rady szkolnej okręgowej podzielić miejscowości, w których jest kilka szkół, na kilka dzielnic szkolnych

W tym razie dla każdej dzielnicy szkolnej należy utworzyć osobną Radę szkolną miejscową, zachowując powyższe przepisy.

§. 9.

Rada szkolna miejscowa ma dbać o dokładne wykonywanie ustaw szkolnych i rozporządzeń wyższych władz szkolnych.

W szczególności winna Rada szkolna miejscowa:

1. przestrzegać, aby nauczyciele odbierali płacę w odpowiedni sposób, w należytych czasie, i bez uszczerbku, przyjmować zażalenia nauczycieli o zatrzymywanie lub nieregularne uiszczenie płacy, sprawdzać ich słuszność, a wyczerpnąwszy środki pojednawcze, popierać te zażalenia u właściwych władz;

2. zarządzać funduszem szkolnym miejscowym, jeżeli takowy istnieje, tudzież majątkiem zakładowym szkolnym, o ile co do tego niema innych postanowień w aktach fundacyjnych;

3. przestrzegać, aby strony, do utrzymania szkoły i nauczyciela konkurujące, w należyłym czasie i w zupełności zobowiązania konkurencyjne wypełniały;

4. nadzorować budynek szkolny, grunta i sprzęty szkolne, utrzymywać potrzebny inwentarz własności szkolnej;

5. rozstrzygać o uwolnieniu od opłaty szkolnej;

6. starać się o książki szkolne i inne środki pomocnicze dla ubogich uczniów, o zakupno i utrzymanie sprzętów szkolnych, jakoteż rekwizytów i innych przyborów naukowych;

7. układać roczny preliminarz potrzeb szkolnych, o ile do tego innych władz ustanowionych niema, przedstawiać preliminarz reprezentacyi gminnej, i składać rachunek z otrzymanych pieniędzy;

8. rozkładać wydatki szkolne wedle obowiązujących przepisów na strony, konkurujące do utrzymania szkoły i nauczyciela.

9. przechowywać papiery wartościowe, dokumenta, fasye itp, własnością szkoły będące;

10. sporządzić corocznie wykaz dzieci obowiązanych do uczęszczania do szkoły, a porównywając go z wykazem dzieci rzeczywiście uczęszczających, który to wykaz nauczyciel co tydzień ma podawać, wpływać drogą zachęty i rady na rodziców i opiekunów, aby dzieci do szkoły posyłali; przyjmować i sprawdzać wniesione w tym względzie tłumaczenia, na trwających zaś w nieusprawiedliwionej niedbałości lub niechęci wywierać pomocy władz właściwych;

11. naznaczać czas nauki z przestrzeganiem przepisanej ilości godzin;

12. czuwać nad udzielaniem przepisanej nauki;

13. czuwać nad prowadzeniem się nauczycieli, nad szkolną karnością, jakoteż nad zachowaniem się młodzieży poza szkołą;

14. wspierać ile możności nauczycieli w ich urzędowym działaniu;

15. godzić spory nauczycieli bądź to pomiędzy nimi samymi, bądź między nimi a gminą, lub pojedynczymi członkami gminy, (o ile spory te wynikają ze stosunków szkolnych), popierać wszelkimi sposobami, troskliwie i z oględnością, tak interesa, jak i powagę szkoły i nauczyciela;

16. prezentować nauczycieli na opróżnione posady tam, gdzie to prawo prezentacyi wykonywał komitet konkurencyjny;

17. podawać wyjaśnienia i opinie swe do reprezentacyi gminnej i władz przełożonych, którym Rada szkolna miejscowa wnioski swe każdego czasu przedstawiać ma prawo.

Rada szkolna miejscowa jest organem uchwalającym i nadzorującym; jej przewodniczący organem wykonawczym.

§. 10.

Z pod władzy Rady szkolnej miejscowej wyjęte są szkoły ćwiczeń, połączone z seminaryami nauczycielskimi; tam tylko gdzie szkoły takie w całości lub częściowo utrzymywane są z środków gminnych, ma nad nimi Rada szkolna miejscowa władzę określoną w §. 9. ustęp 1—9.

§. 11

Członkowie Rady szkolnej miejscowej wybierają z pomiędzy siebie absolutną większością głosów przewodniczącego i jego zastępcę na przeciąg lat trzech.

Dyrektorowie i nauczyciele szkół, podlegający Radzie szkolnej miejscowej, nie mogą jej przewodniczyć.

Gdyby przewodniczący lub jego zastępca z powodu jakiegokolwiek przeszkody nie mógł przewodniczyć na posiedzeniu, kieruje obradami najstarszy wiekiem z obecnych członków Rady szkolnej miejscowej.

Rada szkolna miejscowa, skoro się ukonstytuowała, doniesić o tem winna reprezentacyi gminnej i Radzie szkolnej okręgowej.

§. 12.

Rada szkolna miejscowa zbiera się najmniej raz w miesiąc na posiedzenia zwyczajne.

Przewodniczący może jednak każdego czasu zwołać nadzwyczajne posiedzenie, winien zaś zwołać je, jeżeli dwóch członków Rady tego zażąda.

§. 13.

Do ważności uchwały potrzebna jest obecność przynajmniej trzech członków i absolutna większość głosów.

Przy równości głosów rozstrzyga przewodniczący, który ma także prawo zawiesić przeprowadzenie uchwał sprzeciwiających się według jego zdania ustawie albo interesom szkoły, i sprawę przedstawić do rozstrzygnięcia Radzie szkolnej okręgowej.

Zażalenia przeciw uchwałom i rozporządzeniom Rady szkolnej miejscowej idą do Rady szkolnej okręgowej. Wnosić je należy w Radzie szkolnej miejscowej, i mają moc odraczającą, o ile są wniesione w czternastu dniach po ogłoszeniu uchwały, przeciw której strona się żali.

§. 14.

Żaden członek Rady szkolnej miejscowej nie może brać udziału w obradach i głosowaniu nad sprawami tyczącemi się jego własnych interesów.

§. 15

W sprawach tak pilnych, że nie można z niemi czekać do przyszłego posiedzenia zwyczajnego, a nadzwyczajnego zwołać nie można, może przewodniczący sam wydać rozporządzenie; musi jednak hezwłocznie i najpóźniej na następnem posiedzeniu zasięgnąć zatwierdzenia Rady szkolnej miejscowej.

§. 16.

Do nadzorowania dedaktyczno-pedagogicznego stanu szkoły Rada szkolna okręgowa ustanowi jednego członka Rady szkolnej miejscowej dozorcą szkolnym.

Dozorca szkolny miejscowy ma się znosić z przewodniczącym szkoły.

Jeżeli powstanie między nimi różnica zdań, to każda strona ma prawo udać się do Rady szkolnej okręgowej po rozstrzygnięcie.

W szkołach, gdzie jest więcej nauczycieli, dozorca szkolny miejscowy ma prawo być obecnym na konferencyach nauczycielskich.

W miejscowościach, gdzie dwie lub kilka szkół Radzie szkolnej miejscowej podlega, może być dwóch dozorców szkolnych, wyznaczonych do nadzorowania dydaktyczno-pedagogicznego.

Inni członkowie Rady szkolnej miejscowej mają także prawo odwiedzania szkół, aby się przekonać o ich stanie. Prawo prowadzenia potrzebnych zarządzeń nie służy wszakże pojedynczemu członkowi, tylko całej Radzie.

§. 17.

Członkowie Rady szkolnej miejscowej nie mają prawa do wynagrodzenia za sprawowanie swych czynności.

Połączone z niem wydatki zwrócone im będą gotówką z funduszków gminnych, z których także opędzać się będą niezbędne koszta kancelaryjne.

§. 18.

Duszpasterze, należący do Rad szkolnych miejscowych, prócz wspólnego z innymi członkami Rady szkolnej miejscowej prawa nadzorowania, nie uwłaczając postanowieniu, zawartemu w §. 2. ustawy Państwa z dnia 25. maja 1868. r. (Dz. praw Państwa nr. 48.) mają szczegółowe prawo nadzorowania nauki religii, w szkole udzielanej.

§. 19.

W razie opróżnienia posady nauczyciela w szkole miejscowej, Rada szkolna miejscowa zarządzi bezzwłocznie tymczasowe zastępstwo. Równocześnie poda swe tymczasowe zarządzenie do zatwierdzenia Radzie szkolnej okręgowej, i zawiadzi ją do rozpisania konkursu dla stałego obsadzenia posady.

Po upływie terminu nastąpi z listy ukwalifikowanych kandydatów, przez Radę szkolną okręgową Radzie szkolnej miejscowej udzielonej, wybór stałego nauczyciela, przez uprawnionych do tego dokonać się mający. O wyborze tym zawiadomi Rada szkolna miejscowa Radę szkolną okręgową, i podda go pod zatwierdzenie Rady szkolnej krajowej.

T y t u ł II.

Rada szkolna okręgowa.

§. 20.

Bezpośrednio wyższy nadzór nad szkołami ludowymi sprawuje Rada szkolna okręgowa.

§. 21.

Kraj dzieli się na dwadzieścia następujących okręgów szkolnych, mieszczących w sobie całkowite polityczne powiaty:

1. Okręg szkolny **Krakowski** (pol. pow. Chrzanów, Kraków, Wieliczka).
2. " " **Wadowicki** (pol. pow. Wadowice, Biała, Żywiec, Myślenice).
3. " " **Bocheński** (pol. pow. Bochnia, Limanowa, Brzesko).
4. " " **Nowo-Sądecki** (pol. pow. Nowy-Targ, Nowy-Sącz, Grybów).
5. " " **Jasielski** (pol. pow. Gorlice, Jasło, Krosno).
6. " " **Tarnowski** (pol. pow. Tarnów, Pilzno, Mielec, Dąbrowa).

7. Okręg szkolny **Rzeszowski** (pol. pow. Ropczyce, Rzeszów, Kolbuszowa, Tarnobrzeg, Nisko).
8. " " **Sanocki** (pol. pow. Brzozów, Sanok, Lisko).
9. " " **Jarosławski** (pol. pow. Jarosław, Łańcut, Cieszanów).
10. " " **Przemyski** (pol. pow. Bircza, Przemyśl, Mościska, Jaworów).
11. " " **Samborski** (pol. pow. Staremiasto, Sambor, Rudki, Drohobycz, Turka).
12. " " **Stryjski** (pol. pow. Stryj, Żydaczów, Dolina).
13. " " **Lwowski** (pol. pow. Gródek, Lwów, Bóbrka).
14. " " **Brzeżański** (pol. pow. Podhajce, Brzeżany, Przemysłany, Rohatyn).
15. " " **Żółkiewski** (pol. pow. Żółkiew, Rawa, Sokal).
16. " " **Złoczowski** (pol. pow. Złoczów, Brody, Kamionka).
17. " " **Tarnopolski** (pol. pow. Tarnopol, Zbaraż, Skałat, Trembowla, Husiatyn).
18. " " **Stanisławowski** (pol. pow. Kałusz, Stanisławów, Bohorodczany, Nadwórna).
19. " " **Czortkowski** (pol. pow. Buczacz, Zaleszczyki; Borszczów, Czortków).
20. " " **Kołomyjski** (pol. pow. Kossów, Śniatyn, Kołomyja, Horodenka, Tłumacz).

Każde miasto z pomiędzy tych dwudziestu, od których nazwy okręgom szkolnym nadano, jest siedzibą jednej Rady szkolnej okręgowej.

Miasta, rządzące się własnym statutem, mogą tworzyć osobne okręgi szkolne z osobnemi Radami szkolnemi okręgowemi.

Na teraz tyczy się to miasta Lwowa i Krakowa.

§. 22.

Rada szkolna okręgowa składa się,

- a) z przewodniczącego, którym jest naczeInik tej władzy politycznej powiatowej, której siedziba jest oraz siedzibą Rady szkolnej okręgowej;
- b) z duchownego każdego wyznania, liczącego w okręgu więcej niż 2.000 dusz.

Mianowanie duchownego członka Rady szkolnej okręgowej należy do wyższej władzy kościelnej. Reprezentanta religii izraelskiej wybierają przełożoństwa gmin konfesyjnych w okręgu;

- c) z dwóch reprezentantów zawodu nauczycielskiego: jednego z nich wybiera zgromadzenie nauczycieli okręgu szkolnego, drugim jest dyrektor seminarium nauczycielskiego, jeżeli się zakład taki w okręgu znajduje; w przeciwnym razie dyrektor jednej ze szkół średnich, w okręgu szkolnym znajdujących się, a gdy i szkoły średniej nie ma, kierownik jednej ze szkół ludowych, którego wyznaczy Rada szkolna krajowa;
- d) z delegatów Rad powiatowych, okręgiem szkolnym objętych, a mianowicie po jednym reprezentancie każdej Rady powiatowej;
- e) z inspektora szkolnego okręgowego.

Zastępcę przewodniczącego wybiera Rada szkolna okręgowa bezwzględną większością głosów ze swego grona.

§. 23.

Reprezentanci zawodu nauczycielskiego będą obierani na trzy lata. Duchowni (§. 22. b) pozostaną na swoim urzędzie dopóty, dopóki nie zostaną odwołani przez swoich mocodawców.

§. 24.

Dla miast rządzących się własnym statutem, stanowią się co do składu Rady szkolnej okręgowej (miejskiej) następujące wyjątki od przepisów, objętych §. 22.:

- a) przewodniczącym jest prezydent miasta (burmistrz);
- b) każde wyznanie, które liczy więcej jak 500 dusz w mieście, ma być reprezentowane w Radzie szkolnej okręgowej przez swego delegata;
- c) postanowienie § 22. lit. d) nie ma tutaj zastosowania. Natomiast wybiera reprezentacja gminna zpośród siebie, albo zpośród innych osób wybieralnych do reprezentacji gminnej dwóch członków do Rady szkolnej okręgowej. Utrata wybieralności do reprezentacji gminnej pociąga za sobą wystąpienie z Rady szkolnej okręgowej.

O ile w okręgach miejskich mają być oddzielne Rady szkolne miejscowe urządzone, lub tylko dorocy dla poszczególnych szkół ustanowieni; orzeka Rada szkolna krajowa.

§. 25.

Do strzeżenia religijnych interesów tych mieszkańców szkolnego okręgu, do których wyznania żaden z członków Rady szkolnej okręgowej nie należy, wybiera też Rada dla każdego z wyznań osobnego doradcę

§. 26.

Wszystkie w §§. 22. , 24 i 25. wyszczególnione mianowania i wybory potrzebują zatwierdzenia Rady szkolnej krajowej

§. 27.

Rada szkolna okręgowa ma, ze względu na wszystkie szkoły ludowe publiczne, i wszystkie należące do jej okręgu zakłady naukowe prywatne, niemniej na szkoły specjalne początkowe, i na znajdujące się w okręgu ochronki dla dzieci ten sam zakres działania, jaki według dotychczasowych przepisów służył politycznym władzom powiatowym i okręgowym nadzorcom szkolnym.

W szczególności ma Rada szkolna okręgowa:

1. Zastępować na zewnątrz sprawy okręgu szkolnego, mieć dokładny przegląd stanu szkół w okręgu, tudzież starać się o prawem przepisany porządek w szkołach, i o polepszenie, o ile to być może, tak w ogóle, jak co do każdej szkoły z osobna;
2. starać się o ogłaszanie ustaw i rozporządzeń wyższych władz szkolnych w przedmiocie spraw szkolnych, tudzież o przeprowadzenie tych ustaw i rozporządzeń;
3. prowadzić pertraktacje co do regulowania i rozszerzenia szkół istniejących, tudzież co do zakładania nowych szkół; rozstrzygać w pierwszej instancji o przyłączeniach do związku i wyłączeniach ze związku szkolnego; nadzorować budowę szkolne, sprawiać sprzęty i inne potrzeby, sprawdzać i potwierdzać fasy szkolne;
4. opiekować się funduszami i fundacyami szkolnymi miejscowymi, o ile do tego nie są przeznaczone osobne władze, albo o ile te czynności dla wyższej władzy nie są zastrzeżone; prowadzić pertraktacje o subwencyonowanie pojedynczych szkół z funduszków powiatowych i krajowych;
5. opiekować się nauczycielami, niemniej pod względem ekonomicznym i policyjnym szkołami; rozstrzygać w pierwszej instancji zażalenia w sprawach dotacji i opłat emerytalnych, o ile tych opłat nie ponosi skarb Państwa lub kraju, tudzież w sprawach środków pomocniczych do nauki i preliminarzów szkolnych i reparacyj konkurencyjnych;
6. używać środków przymusowych w razach ustawą oznaczonych, przyczém winni jej być pomocni c. k. Starostowie powiatowi.

7. tymczasowo obsadzać opróżnione posady przy szkołach; współdziałać w stanowczem obsadzeniu posad, względnie zaś w posuwaniu nauczycieli na wyższe płace;

8. przeprowadzać śledztwa w przekroczeniach dyscyplinarnych nauczycieli i co do usterek w szkole; rozstrzygać o tem w pierwszej instancji, albo w razie potrzeby czynić wnioski do Rady szkolnej krajowej;

9. starać się o dalsze kształcenie nauczycieli, urządzać konferencye nauczycielskie, i czuwać nad ich postępem; nadzorować biblioteki szkolne i biblioteki dla nauczycieli;

10. zawiązywać rady szkolne miejscowe, oznaczać ich granice i siedzibę, wspierać je i czuwać nad ich działaniem,

11. zarządzać nadzwyczajne inspekcye szkół;

12. po wysłuchaniu Rady szkolnej miejscowej, naznaczać odpowiedny miejscowym okolicznościom czas do prawem przepisanych wakacyj w szkołach elementarnych;

13. udzielić objaśnień i opinii, robić wnioski i peryodyczne sprawozdania do wyższych władz szkolnych.

§. 28.

Rada szkolna okręgowa zbiera się przynajmniej raz w miesiąc na zwyczajne obrady. Przewodniczący może według potrzeby, a winien na wniosek dwóch członków w przeciągu ośmiu dni zwołać nadzwyczajne posiedzenie.

Wszystkie sprawy, o których trzeba rozstrzygać, przedkładać sprawozdania lub wnioski, mają być kolegialnie traktowane.

W porozumieniu z Radą szkolną krajową nada sobie Rada okręgowa regulamin czynności, i określi bliżej kompetencję wydziału wykonawczego.

§ 29.

Do stanowienia uchwał potrzebna jest obecność więcej niż połowy członków.

Uchwały zapadają absolutną większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący, który ma także prawo wstrzymać przeprowadzenie uchwał, sprzeciwiających się według jego zdania ustawie, i zasięgnąć natychmiast decyzji Rady szkolnej krajowej.

Przy obradach i głosowaniu nad sprawami tyczącymi się osobistych interesów jednego z członków, członek ten udziału mieć nie może.

Zażalenia przeciw uchwałom Rady szkolnej okręgowej idą do Rady szkolnej krajowej.

Wnosić je należy w Radzie szkolnej okręgowej, i mają moc odraczającą, jeżeli zostały wniesione w czternastu dniach po ogłoszeniu uchwały, przeciw której strona się żali.

§. 30.

W sprawach wymagających pospiechu, chociażby te sprawy kolegialnie miały być traktowane, może przewodniczący wydać bezpośrednio rozporządzenia, winien jednak bezzwłocznie, a najpóźniej na najbliższem posiedzeniu zasięgnąć zatwierdzenia Rady szkolnej okręgowej.

§. 31.

Dla każdego okręgu szkolnego mianuje Minister Wyznań i Oświecenia na podstawie ternu, przez Radę szkolną krajową przedłożonego, osobnego inspektora okręgowego, który ma być zazwyczaj z grona nauczycieli na urząd ten powołany.

Naukę religii pod względem dogmatycznym nadzoruje władza duchowna.

§. 32.

Okręgowy inspektor ma obowiązek peryodycznie odbywać wizytację szkół.

Jest on upoważniony w dydaktyczno-pedagogicznym względzie udzielać rad i zarządzać spostrzeżonym w tej mierze niedostatkom przez udzielanie na miejscu ustnych wskazówek. Jemu także służy przewodnictwo na okręgowych konferencyach nauczycielskich.

Podczas wizytacji powierzonych sobie szkół publicznych ma inspektor okręgowy przede wszystkim uważać:

1. na dozorcę szkolnego miejscowego, czy wypełnia swe obowiązki służbowe;
2. na przestrzeganie przepisów prawnych przy przyjmowaniu i wydalaniu dzieci ze szkoły;
3. na biegłość, pilność, na zachowanie się nauczycieli w ogóle, na panującą w szkole karność, porządek i ochędóstwo;
4. na przestrzeganie planu nauk, na metodę naukową i na postępy dzieci w ogóle, i w pojedynczych przedmiotach;
5. na zaprowadzone środki do nauki służące, i na przybory pomocnicze, tudzież na wewnętrzne urządzenie szkoły;
6. na stosunki ekonomiczne szkoły, w szczególności na dotację nauczycieli, czy nauczyciel otrzymuje regularnie zapewniony mu dochód, czy i jakim trudni się ubocznem zajęciem

Przy wizytacji prywatnych zakładów szkolnych i wychowawczych winien inspektor szkolny okręgowy na to uważać, czy zakłady te odpowiadają warunkom, pod którymi były założone, i czy nie przekraczają granic swego uprawnienia.

§. 33.

Inspektorowie szkolni okręgowi mają robić sprawozdania o swych czynnościach do Rady szkolnej okręgowej z dołączeniem potrzebnych wniosków i wskazówek, których na miejscu udzielili.

Sprawozdania te mają być przedłożone wraz z uchwałami, w skutek nich zapadłemi Radzie szkolnej krajowej, która ogłaszając sprawozdania szkolne, powinna mieć na nie wzgląd należyty.

§. 34.

Doradcy Rady szkolnej okręgowej (§. 25.) mają prawo zwiedzać znajdujące się w okręgu szkoły swojego wyznania, aby się przekonać o ich stanie, tudzież mają prawo być obecnymi przy peryodycznych wizytacjach tychże przez inspektorów szkolnych okręgowych; wreszcie mają prawo donosić Radzie szkolnej okręgowej o zrobionych przez siebie spostrzeżeniach, i czynić wnioski w celu polepszenia rzeczonych szkół.

Rada szkolna okręgowa ma zasięgać zdania doradców we wszystkich przedmiotach, zostających w związku z ich powołaniem; doradcy zaś mogą uczestniczyć w dotyczących obradach Rady szkolnej okręgowej z głosem stanowczym.

§. 35.

Przewodniczący w Radzie szkolnej okręgowej przydziela członkom Rady wpływające sprawy do referowania.

Polityczna władza powiatowa dostarcza Radzie szkolnej okręgowej potrzebnych ubikacyj i sił pomocniczych, opędza także jej potrzeby kancelaryjne.

W miastach rządzących się własnym statutem gminnym, daje Radzie szkolnej okręgowej ubikacye i niezbędne siły pomocnicze reprezentacya gminna; potrzeby kancelaryjne opędzane będą z funduszów gminnych.

§ 36.

Inspektorowie szkolni okręgowi są urzędnikami Państwa i pobierają ze skarbu Państwa płacę roczną w kwocie 1 000 złr. w. a. z prawem postąpienia o 100 złr. po każdym pięciu latach odbytej w tym zawodzie służby, tudzież 400 złr. w. a. rocznie jako ryczałt dyet. Oprócz tego otrzymują ryczałtową kwotę roczną do opędzenia kosztów podróży.

Wysokość tych kwot oznacza Minister Wyznań i Oświecenia na wniosek Rady szkolnej krajowej.

§. 37

W imieniu Rady szkolnej okręgowej załatwiać będzie bieżące jej czynności wydział wykonawczy, do którego należą:

- a) prezes,
- b) jego zastępca,
- c) inspektor szkolny okręgowy.

Nieobecność któregobądź z członków wydziału wykonawczego, o ile nie była spowodowana winą przewodniczącego, nie wstrzymuje czynności tegoż wydziału.

§. 38.

Prezes i członkowie Rady szkolnej okręgowej mają prawo zwiedzać osobiście szkoły ludowe, a to: prezes szkoły całego okręgu, delegaci rad powiatowych szkoły swego powiatu, duchowni szkoły służące dzieciom ich wyznania lub obrządku.

Mogą oni z poczynionych spostrzeżeń swoich zdawać sprawę swoim mocodawcom, nie mają atoli prawa udzielać ich bezpośrednio nauczycielom.

§. 39.

Członkowie Rady szkolnej okręgowej sprawują swoje czynności bezpłatnie, i mają tylko prawo do zwrotu kosztów podróży z powodu posiedzeń tejże Rady.

Reprezentantom zawodu nauczycielskiego w Radzie szkolnej okręgowej (§. 22. c.), jeżeli nie są w siedzibie Rady zamieszkali, zwraca koszta podróży skarb Państwa, delegaci Rad powiatowych mogą żądać zwrotu tychże kosztów z funduszów powiatowych.

§. 40.

Sprzeciwiające się tej ustawie przepisy o nadzorze nad szkołami ludowymi, tudzież niezgodne z nią postanowienia ustawy o konkurencyi szkolnej z dnia 12. sierpnia 1866. znoszą się.

Postanowienia dodatkowe.

§. 41.

Z wyjątkiem Rad szkolnych okręgowych w Czortkowie i Kołomyi, do których nowe wybory w myśl §. 22. lit. b) c) d) z powodu zmiany terytoryalnej winny być przedsięwzięte, mają nadal w składzie swym na podstawie niniejszej ustawy istnieć i działać nadzorcze władze szkolne, utworzone nad podstawie rozporządzenia Ministra Wyznań i Oświecenia z dnia 1. grudnia 1870 (Dz. ust. i rozp. kraj. Część XXIX z dnia 31. grudnia 1870).

§. 42.

Komitety szkolne konkurencyjne, istniejące na mocy ustawy z dnia 12. sierpnia 1866. mają być rozwiązane, a czynności ich przechodzą na Rady szkolne miejscowe.

